

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балаларды табиғатпен таныстыру процесінде әрекетті белсендіру

ЖАРИЯЛАНДЫ
21.05.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/179641/>

Абдрасилова Кулнара Кемельбаевна

Лауазымы: Тәрбиеші

Жамбыл облысы, Қордай ауданы

Бүлдіршін бөбекжай бақшасы

Кіріспе: Балаларды табиғатпен таныстыру – мектепке дейінгі кезеңдегі маңызды педагогикалық міндеттердің бірі. Табиғаттың балалардың физикалық, психологиялық және танымдық дамуына зор ықпалы бар. Табиғатты зерттеу, бақылау және онымен қарым-қатынас жасау балалардың әлемге деген қызығушылығын оятып, олардың танымдық қабілеттерін дамытады. Табиғатпен таныстыру процесінде балалардың белсенділігін арттыру үшін арнайы әдіс-тәсілдер қолданылуы тиіс. Әрбір тәсілді толық ашып қарастырайық.

1. Баланың табиғатқа деген қызығушылығын ояту

Балалардың табиғатқа деген қызығушылығы олардың танымдық белсенділігінің негізі болып табылады. Баланы табиғатқа қызықтыру үшін тәрбиеші келесі әдістерді қолдана алады:

- Табиғи элементтерді бақылау:** Бақылау – танымның ең негізгі әдістерінің бірі. Балалар қоршаған ортадағы табиғи элементтерді бақылай отырып, олардың ерекшеліктерін, заңдылықтарын үйренеді. Мысалы, өсімдіктердің өсуі, жапырақтардың түсуі, құстардың ұшып кетуі мен оралуы сияқты табиғи құбылыстарды бақылау балалардың қызығушылығын оятады.
- Табиғатқа серуендеу:** Табиғатқа серуендеуге шығу – балаларды табиғатқа жақындатудың маңызды тәсілі. Серуен кезінде балалар табиғатты көреді, оны сезінеді және жаңа ақпарат алады. Бұл әрекет олардың танымдық қабілеттерін белсенді түрде дамытады.
- Эксперименттер жасау:** Балаларды табиғаттағы процестерді өз қолдарымен

жасап көруге ынталандыру олардың зерттеушілік әрекеттерін арттырады. Мысалы, өсімдікке су құюдың өсімдікке қалай әсер ететінін байқау арқылы балалар табиғи заңдылықтарды өз беттерінше түсіне бастайды.

2. Балалардың зерттеу әрекеттерін ұйымдастыру

Балалар табиғатты зерттеу барысында оны тереңірек түсініп, танымдық қызығушылықтарын арттырады. Зерттеу әрекеттері балаларға жаңа білім берумен қатар, олардың логикалық ойлауын, мәселелерді шешу қабілетін дамытады.

- **Жекелеген зерттеулер:** Балаларға жекелеген тапсырмалар беру олардың өз бетімен ізденуіне жағдай жасайды. Мысалы, бір балаға өсімдік түрлерін, екіншісіне жануарларды зерттеу тапсырылуы мүмкін. Осылайша балалар әртүрлі ақпарат жинап, оны бөлісу арқылы ұжымдық білім алады.
- **Жұптық және топтық жұмыстар:** Балаларды топта немесе жұпта жұмыс істеуге үйрету олардың бір-бірімен ынтымақтастығын арттырып, бірге жұмыс істеу мәдениетін қалыптастырады. Бірге зерттеу жүргізу балаларды ортақ мақсатқа жетуге ынталандырады.
- **Табиғи материалдарды пайдалану:** Зерттеу жұмыстары барысында балаларға табиғи материалдар (жапырақтар, бұтақтар, топырақ) беру олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Балалар осы материалдардан әртүрлі қолөнер жасап, табиғат туралы білімдерін бекітеді.

3. Экологиялық мәдениет қалыптастыру

Экологиялық мәдениетті қалыптастыру – баланың табиғатқа деген саналы қатынасын дамытуға бағытталған процесс. Экологиялық тәрбие арқылы бала табиғатты қорғау мен сақтаудың маңыздылығын түсінеді.

- **Экологиялық әңгімелер мен ертегілер:** Балаларға табиғатты қорғау туралы ертегілер мен әңгімелер айтып беру арқылы олардың экологиялық санасын дамытуға болады. Мысалы, «Жануарлардың достығы», «Ағаштың өмірі» сияқты әңгімелер балаларға табиғатқа деген сүйіспеншілік сезімін оятады.
- **Өсімдіктер мен жануарларға күтім жасау:** Балабақшада өсімдіктерді суару, жануарларға күтім жасау сияқты практикалық іс-әрекеттер арқылы балалар табиғатқа қамқор болудың маңызын түсінеді. Бұл олардың жауапкершілігін арттырады.
- **Қалдықтарды сұрыптау:** Экологиялық тәрбие аясында балаларды қалдықтарды сұрыптауға үйрету маңызды. Мысалы, пластик, қағаз, шыны сияқты қалдықтарды дұрыс сұрыптау олардың экологиялық мәдениетін қалыптастырады.

4. Ойындар арқылы белсенділікті арттыру

Ойын – баланың өміріндегі ең маңызды әрекет. Табиғатпен таныстыру процесінде ойындарды қолдану арқылы балалардың белсенділігін күшейтуге болады. Ойын арқылы балалар өз тәжірибелерін бекітіп, табиғат туралы білімдерін жетілдіреді.

- **Рөлдік ойындар:** Балалар табиғаттағы тіршілік иелерінің рөлін ойнап, олардың өмір сүру ерекшеліктерін түсінеді. Мысалы, «Ағаш және құс» ойынында балалар ағаштың рөліне еніп, құстардың ағашқа қалай күтім жасауы керектігін біледі.
- **Қимыл-қозғалыс ойындары:** Табиғатпен байланысты қимыл-қозғалыс ойындары балалардың денсаулығын нығайтып қана қоймай, олардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырады. Мысалы, «Гүлдерді суару», «Жеміс жинау» ойындары балалардың қимыл-қозғалыс белсенділігін дамытады.
- **Экологиялық тақырыптағы викториналар:** Танымдық викториналар табиғат туралы білімді бекітудің тиімді тәсілі болып табылады. Викториналар арқылы балалар табиғаттағы өсімдіктер, жануарлар, табиғи құбылыстар туралы сұрақтарға жауап беріп, өз білімдерін шыңдайды.

5. Көрнекі құралдар мен мультимедиялық технологияларды пайдалану

Көрнекі құралдар мен мультимедиялық технологиялар балалардың білімді тез қабылдауына және оны тереңірек меңгеруіне ықпал етеді. Бейнежазбалар, суреттер және интерактивті құрылғылар арқылы балалар табиғат туралы білімді қызықты әрі танымды түрде алады.

- **Видео-сабақтар:** Табиғат туралы бейнематериалдар балалардың танымдық қызығушылығын оятады. Мысалы, жануарлар әлемі туралы қысқа бейнефильмдер көрсету арқылы балалар әртүрлі жануарлардың өмір сүру ерекшеліктерін біледі.
- **Суреттер мен плакаттар:** Табиғат элементтерін көрсету үшін суреттер мен плакаттарды қолдану балаларға ақпаратты визуалды түрде түсіндірудің тиімді әдісі. Бұл әдіс балалардың есте сақтау қабілетін жақсартады.
- **Интерактивті тақталар:** Интерактивті тақталар арқылы балалар табиғи құбылыстарды зерттеуге белсенді қатыса алады. Мысалы, интерактивті картада табиғаттағы өзгерістерді көріп, оларды өздері талдай алады.

Қорытынды

Балаларды табиғатпен таныстыру процесінде әрекетті белсендіру – олардың танымдық дамуына үлкен ықпал ететін маңызды құрал. Белсенді қатысу арқылы

балалар табиғат туралы ақпаратты тереңірек меңгеріп, қоршаған ортаға деген жауапкершілікті сезінеді. Осылайша, табиғатпен таныстыру процесі балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруға, танымдық қабілеттерін дамытуға және табиғатқа деген сүйіспеншілікті оятуға бағытталған тиімді педагогикалық әдіс болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. *МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ* – 2018. – №. 3. – С. 90-93.
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. *Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.*
3. *Интернет желісі*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.